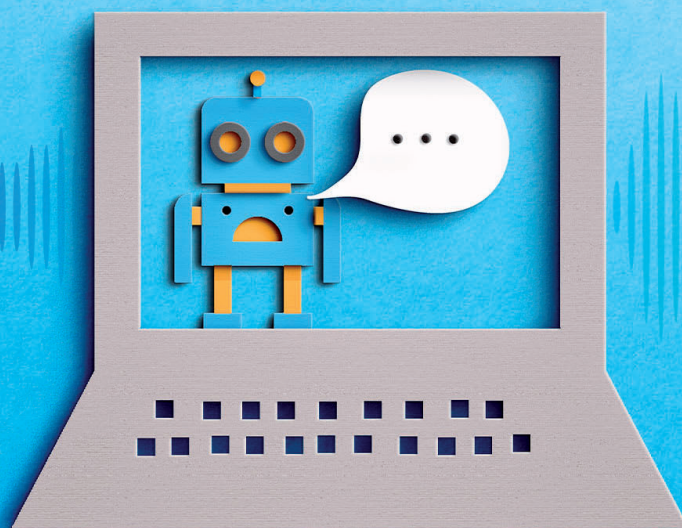

ChatGPT: Vloek of zegen?

Door: Hans Burgmans, netwerkpartner KPC Groep

In de media woedt momenteel een heftig debat over de rol en functie van AI – en dan met name het automatisch kunnen genereren van (behoorlijk goede) teksten – volop. En zoals altijd bij een controverse, zijn er voor- en tegenstanders. Voor sommige leraren is het een grote bedreiging voor hun onderwijs, volgens andere een mooie kans om het onderwijs te vernieuwen.

Onderwijs zou onderwijs niet zijn als er geen verschillende visies zijn. Net als die Chinese pedagoog die ooit tegen mij zei: “Wat raar dat jullie leerlingen aantekeningen moeten maken. Bij ons willen we dat juist niet. Confucius schrijft memoriseren voor, dus onze leerlingen doen vanaf dag 1 alles uit het hoofd.” Onderzoek geeft aan dat Chinese leerlingen beter zijn in memoriseren en feitenkennis dan hun Westerse leeftijdsgenoten. Ik moest deze boodschap even laten bezinken.

KPC Groep

Verstand van leren
Gevoel voor mensen

www.kpcgroep.nl

Later in dat gesprek viel een kwartje bij mij toen mijn Chinese collega me uitlegde dat het Chinees wel 56.000 unieke karakters kent. Gelukkig hoef je die niet allemaal uit het hoofd te leren. Als je er 2600 kent, kun je goed volgen wat er in de krant staat, maar een goed opgeleide Chinees kent ca 8000 karakters (actief en passief). Dat is nog eens wat anders dan 26 tekens leren...

Goed leren memoriseren heeft voor een Chinees kind dat wil lezen een hele andere waarde dan voor ons. Net als dat het belang dat wij in ons onderwijs aan "vrije meningsvorming" hechten ook is ingegeven door onze culturele achtergrond. In het "vrije Westen" hechten we hier meer waarde aan dan in sommige andere culturen. Wat "goed onderwijs" is, hangt dus erg af van wat je er precies mee wil bereiken. Van het leerdoel dus.

Natuurlijk is dit een open deur, maar gezien de recente ophef over ChatGPT kan het geen kwaad om die deur toch nog maar eens expliciet met de voet te openen.

Zinvolle inzet van AI

Ik reken mijzelf tot de gematigde voorstanders. De technologie is er nu eenmaal en er zijn vast wel toepassingen te bedenken voor een zinvolle inzet van AI. Zoals het voorbereiden van een debat. Als je leerdoel is om leerlingen beter te leren spreken in het openbaar, waarom moeten ze dan uren deskresearch doen (dus zonder met anderen te communiceren achter een computer zitten) om argumenten te onderbouwen? Als AI ze binnen 5 minuten een vlammend betoog kan voorschotelen voor (of tegen) bijvoorbeeld een algemene verbod op roken, kunnen leerlingen nog tijdens diezelfde les inhoudelijk in debat om de rapheid van tong en spitsvondigheid te oefenen. Tenzij dat je wil dat ze leren hoe ze deskresearch moeten doen. Maar dan vraag ik me weer af of "het debat" dan weer de juiste werkvorm is om die deskresearch kwaliteiten te toetsen.

Rekenmachine

De opkomst van AI is als de komst van de rekenmachine. Voor sommige wiskunde-leraren was dit een vloek ("ze leren niet meer hoofdrekenen") en voor anderen een zegen ("geeft leerlingen meer tijd om aan andere dingen te besteden"). Of de mobiele telefoon ("het leidt alleen maar af" of "het is een tool die je kunt gebruiken in de les"). Voor sommige taalleraren zal ChatGPT een vloek zijn ("ze leren hun gedachten niet meer zelf ordenen") voor anderen een zegen ("geeft leerlingen meer tijd om aan andere dingen te besteden").

Onderwijsonderzoek naar impact van AI

Ik verwacht dan ook dat de stortvloed aan onderwijsonderzoek over de impact van AI op de taalverwerving van leerlingen de komende jaren een dubbel beeld gaat opleveren: het versterkt dit, maar gaat ten koste van dat. Net als dat de overstap van de ganzenveer naar de vulpen heeft geleid tot het verlies van het vermogen om zelf een veer tot pen te snijden, maar de

schrijfsnelheid van de gemiddelde leerling drastisch verhoogde. AI gaat net als alle technologie vast wel ten koste van iets, maar we leren de voordelen te gebruiken.

Paniekvoetbal rond ChatGPT

Ik zie op dit moment rond ChatGPT vooral paniekvoetbal met verschillende bewegingen. De eerste scholen zijn al in overleg met de MR voor de aanpassingen van het examenreglement ("teksten laten schrijven met een chatbot is ook fraude"). Maar zijn ook scholen die een werkgroep hebben ingericht over hoe we gebruik kunnen maken van de verworvenheden van deze nieuwe technologie. Voor en tegenstanders dus. Net als bij iedere innovatie.

En ook nu weer zijn er stemmen die beweren dat dit het definitieve einde is van het onderwijsstelsel zoals wij dat kennen. Deze stemmen komen meestal van buiten het onderwijs. In dit geval van ChatGPT gaat dit bij sommigen zo ver dat het lijkt alsof het Skynet uit de Terminator filmserie is ontwaakt. Ook deze keer gaat de soep volgens mij niet zo heet gegeten worden. Ook deze AI heeft nog geen bewustzijn en is nog gewoon een tool, net als Wikipedia, het mobieltje en de rekenmachine. En net als deze andere tools dat niet gedaan hebben, gaat ChatGPT en AI ook geen fundamentele verandering brengen van "school". (Zie inzet.)

Kennisoverdracht in georganiseerd groepsverband

Een "school" speelt in op fundamentele (sociaal-economische) behoeften. We moeten onze jongeren dingen leren. Dat is goedkoper in groepen en wat blijkt: jongeren zoeken ook graag contact met elkaar. Ook om zich te spiegelen en te ontwikkelen en dat zorgt er voor dat ze beter leren. Dat is technologie onafhankelijk.

Ook chimpansee-moeders sturen hun kinderen naar een klasje. Terwijl zij zelf papayas gaan plukken, demonstreert een wijze tante de jonkies uit te groep hoe je een stokje gebruikt om termieten uit een heuvel te peuteren. (Ja, ook het chimpansee onderwijs is sterk gefeminiseerd.) De oude tante krijgt haar salaris achteraf in de vorm van een paar papayas. Dus al sinds de tijd dat wij levende termieten van stokjes aten, is er al een publiek gefinancierd systeem van kennisoverdracht in georganiseerd groepsverband.

Daarmee is nog niet gezegd dat het onderwijs niet zal veranderen. Ons onderwijs is nu anders dan het onderwijs van vroeger. En sommige van die veranderingen komen door de techniek (technische innovaties) en sommige niet (sociale innovaties). Dat we nu Powerpoints leren maken komt door de techniek. Dat we nu jongens en meisjes in 1 klas hebben zitten was ook ooit een grote innovatie, maar had weinig met technologie van doen. Ons onderwijs zal zich blijven aanpassen. Ook aan AI.

Impact op (taal)onderwijs

ChatGPT zal zeker impact zal hebben op talenonderwijs. Vooral de aard van de opdrachten zal denk ik veranderen. Leeraren gaan hier nieuwe vormen voor vinden. Net als ze dat met de rekenmachine, Wikipedia of de mobiele telefoon hebben gedaan.

Maar AI gaat nog wel meer impact op onderwijs hebben. Denk bijvoorbeeld eens aan de mogelijkheden van algoritmen en AI voor toetsing en begeleiding. Moderne LMS systemen – zoals Moodle – zijn al verbazingwekkend goed in het voorspellen van schooluitval. Door het “meten” van het gedrag van de leerling in dat systeem (sociaal, zoals “hoe vaak heeft de leerling interactie met anderen?” of inhoudelijk: “worden opdrachten op tijd ingeleverd?”) voorspelt Moodle op dit moment al eerder en accurater het risico op schooluitval dan ervaren mentoren.

Dat heeft voordelen. Bijvoorbeeld als tool voor minder ervaren mentoren om te checken of ze de juiste leerlingen in beeld hebben. Maar AI en algoritmen hebben ook nadelen, met name voor de privacy. Want de partij die de software host, weet dus óók of jij een potentiële schoolverlater bent of niet. Ik zou bijvoorbeeld niet graag willen dat recruiters van professionele drugsbendes dat lijstje kunnen zien om te kunnen vissen naar kwetsbare jongeren. Onze overheid, maar ook Magister heeft voldoende gegevens “in de cloud” om bijvoorbeeld voorspellingen te doen over de kwaliteit van leraren. (Zie inzet.)

Ik verwacht dat AI in de toekomst een fantastisch hulpmiddel voor onderwijs zal zijn. Wat als je AI kunt inzetten om toetsvragen te genereren? Of Rubrics? Of voor automatisch nakijken bijvoorbeeld. Of nog verder: algoritmes ontwikkelen om aan de hand van prestaties bij formatieve opdrachten de summatieve toets goed te voorspellen. Dan kun je de nieuwe eindtoets in het po en het eindexamen in het vo aan de wilgen hangen.

Risico's van AI voor onderwijs

In de VS is zo'n 7 jaar geleden al grootschalig geëxperimenteerd met een AI systeem dat de individuele leerwinst van leerlingen “toerekent” aan de leraren die dat kind hebben onderwezen. Met als resultaat een ranking van de kwaliteit van leraren, met naam en toenaam van alle 18.000 basisschoolleraars van de staat New York. De AI kon die ranking zelfs maken op het niveau van doelgroepen (“deze leraar scoort het beste bij taalontwikkeling bij leerlingen met een Spaanssprekende achtergrond”). De maker van de software had nobele intenties (“als iedereen kan zien welke docent het goed doet bij die en die doelgroep, kan iedereen deze docent benaderen om zijn of haar aanpak te leren”). Het resultaat was echter dat schoolleiders bij sollicitaties gingen vragen naar het rankingnummer. Met boze vakbonden en zelfs suicides van laag gerankte leraren tot gevolg. Dit algoritme is hierdoor te controversieel geworden, maar vergis je niet: systemen als Magister hebben in hun “Cloud” voldoende data om een dergelijk “tooltje” binnen een paar weken in de lucht te hebben.

Privacy-risico's

Belangrijkste echte nadeel van AI vormen de grote privacy-risico's. En daar zal onze samenleving (en de school als afgeleide daarvan) mee moeten leren omgaan. Als een computeralgoritme iets berekent of voorspelt, legt die computer dat namelijk vast op verschillende plekken en kan die data makkelijk gekopieerd en gedeeld of zelfs gestolen worden. Dit veranderende privacy aspect is de grootste uitdaging. Ga maar na wat al veranderd is. Toen ik als docent begon, schreef ik de cijfers op het proefwerk en nam ik dat over achter in zo'n blauwe lerarenagenda. Het proefwerk kreeg de leerling en alleen ik kon de lijst met cijfers zien. Aan het eind gaf ik dan het gemiddelde door voor het rapport. Er was ook nergens een verdwaalde back-up van die data. Nu zet je de cijfers in Magister. Je ouders zien meteen dat jij een 3 had voor wiskunde vandaag. En andere docenten ook. En de systeembeheerder. En de afdelingsleider. En de directeur. En het staat in de Cloud bij Magister en als die gehackt wordt... wie weet wie nog meer het allemaal kan zien. Als je die lijn doortrekt, is het niet vreemd om de huidige Big Data en AI-technologie te betitelen als het begin van het einde aan onze privacy. En we weten nog niet precies waar het einde ligt.

Terug naar het actuele hete hangijzer: ChatGPT

Voor de leraren die het willen omarmen: wordt de komende jaren een mooie zoektocht naar het maken van nieuw talenonderwijs waarin het genereren van teksten deel automatisch kan. Ik heb al leuke lesopdrachten gezien die juist gebruik maken van AI. AI was het maar zo simpel als het veranderen van de opdracht (van "schrijf een essay over..." naar "Verbeter het door ChatGPT geschreven essay over..." tot "Laat zien wat je aangepast hebt en waarom").

Voor de leraren die het niet willen omarmen: gelukkig werken de ICT-ers ook al aan "ChatGPT herkenningsoftware". Net als dat er plagiaat detectieprogramma's zijn, is het eerste Nederlandse ChatGPT detectieprogramma ook al gemaakt. Je plakt de tekst in de anti-chatbot en je krijgt een score, zoals "90% kans dat deze tekst door mens is gegenereerd". Of 10%. En net als bij de anti-plagiaat software is het dan wel nodig dat je een reglement en een procedure hebt waarbij er een besluit of een sanctie gegeven kan worden. En net als bij anti-plagiaat software is het aankondigen dat je het inzet vaak minstens zo effectief als de software zelf.

Als team verder nadenken over voors en tegens van ChatGPT

Denk als team vooral samen na over de voors en tegens en vorm een eigen afgewogen oordeel. En al heb je zelf een visie over wat goed of slecht onderwijs is, het kan nooit kwaad je eigen visie eens te scherpen aan een andere. En te praten over de leerdoelen die je daarmee hebt en welke waarde je daar aan hecht en waarom. Want soms hebben verschillende opvattingen over onderwijs die op het eerste gezicht vreemd lijken een logische verklaring.

Denk dan nog maar eens aan die Chinese leerling die 100 keer meer tekens moeten leren om te kunnen lezen dan wij en dan klinkt leren memoriseren minder raar. Dan kun je nog steeds van mening verschillen over de waarde van sommige leerdoelen, maar... dan moet je het daar over hebben met elkaar en daar samen keuzes in maken. En het is helemaal niet verkeerd als er verschillen tussen leraren blijven. "Chatbot aan" en "Chatbot uit" zijn ook welkom in het rijtje "Bij mij gaan de petjes af" of "bij mij hoeft de mobiel juist niet in de telefoonzak".

Ik wens jullie team en school vooral ook samen het gesprek toe over waarom we ChatGPT zouden inzetten of juist verbieden. Welke leerdoelen bereiken we daarmee? En hoe wegen wij het belang van die leerdoelen dan tegen elkaar af?

En mocht u twifelen: Ik heb dit stukje echt zelf geschreven: Mijn anti-ChatGPT detectie geeft 100% menselijk aan.

Meer weten

Hans Burgmans

www.kpcgroep.nl/hansburgmans

h.burgmans@kpcgroep.nl